

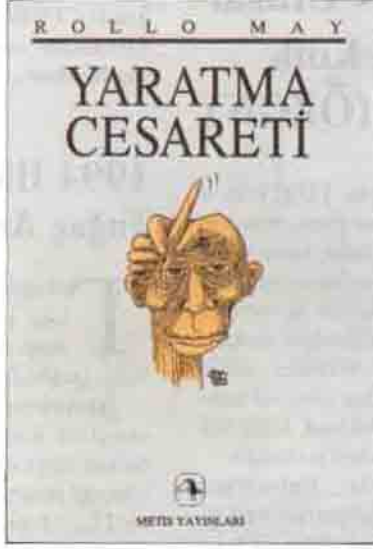
Yaratma Cesareti

Rollo May,
Çev: Alper Oysal,
Metis Yayınları,
İstanbul, 1987,
140 sayfa.

"Sanatçı, yaratmanın iki önemli unsurunun (yapma ve yıkmaya) sentezini becerirken nevroitik salt yıkıcılık düzeyinde kalıyor; iki tip de aşırı bireyleşmenin sancılarını yaşarken, nevroitik aşırı bilincin ve aşırı doğruyu aramanın acıları içine düşüyor" diyen Rollo May, Amerikan psikolojisinde önemli bir isim... Varoluşçu psikolojide adı Sartre ile beraber geçen May'ın adı, varoluşçu fenomenolojideki en önemli isimler arasında yer almaktadır.

May'e göre, nevroz "taşındığı geometrik ilerleme boyutundan ötürü insan soyuna verilmiş iyi belalardan, olumlu lanetlerden biridir". Nevroz, acı çekmektir. Psikoterapide acı çekmeye iki tür yaklaşım vardır. Birincisi, "acı, varolan düzenin, yaşamın sürdürülmesine engeldir ve ortadan kaldırılması gerekir" şeklindedir. İkinci yaklaşım ise, "acının varlığı varolan yapının aksadığını gösterir ve üzerine gidildiği takdirde, yeni bir düzenin, yaşamın yaratılmasına giden yolun başlangıcıdır" olarak özetlenebilir. Bu yüzden acı olgusu ve böylece dünyada kötünün varlığı iki boyutta belirir. İçkinlik boyutunda acı ve dolayısıyla kötü, düzene karşı şüphe yarattığından acı çekenin çevresi kuşatılır ve çevresiyle şu ya da bu biçimde soyutlanarak "buluşması" önlenir. Aşknlık boyutunda ise acı, yeni bir sürecin başlaması, yeni bir düzenin yaratılması için büyütülür. Bu bağlamda May'e göre terapinin amacı, hastaya gizil güçlerini gerçekleştirme için yardım etmektir. Bunu yapabilmek için de terapist, nevrozu, kişinin merkezlenmişliğine yönelen tehlikeye karşı, kişinin kendisinin yaratıcı bir uyumu olarak görmelidir.

Bu kitap, yaratıcılık üzerine izlenimler taşıyor. İnsanların inmedikleri de düşüştüğü uçurumların, insanın seçmediği de se-

çildiği tutkuların yaratıcılığın açık ucundan içeri bir gözetmemizi sağlamadığını kim söyleyebilir?

Bir çağ ölüren yenisinin henüz doğmadığı bir zamanda, böyle bir sarsıntı çağında yaşamak için kuşkusuz bize en çok gereken şey cesaret!.. Yaratma cesareti ise umutsuzluğa rağmen ilerleyebilme yetisidir. Kendini herhangi

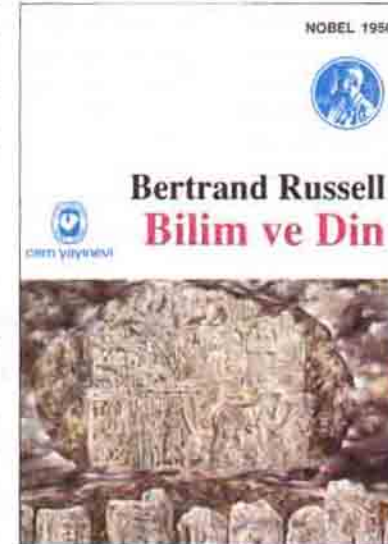
birşeye adanmış, şüphe içermediği zaman değil, şüpheye rağmen olduğunda en sağlıklıdır. "Yeni doğruya karşı kendini hendeklerle çeviren fanatiğin tersine, hem inanabilme, hem de kendi şüphelerini kabul etmeye cesareti olan kişi, yeneden öğrenmeye açık ve esnektr".

Has yaratıcılığı yoğun bir farkındalık, bir bilinç artışı ile niteleyen May, bu bilinç artışıyla atbaşı giden duygunun da coşku olduğunu anlatıyor.

"Yaratma cesareti", bizi psikolojinin kaygı, coşku, korku gibi birçok kavramı üzerinde de düşünmeye sürükleyen bir kitap. Çevirmenin geniş bir sunuşunun yer aldığı kitabın bu bölümü de, kendi bütünselliğinde okunabilecek bir metin niteliğinde. Kitap yedi bölümden oluşuyor: Yaratma Cesareti; Yaratıcılığın Doğası; Yaratıcılık ve Bilinçdışı; Yaratıcılık ve Karşılaşma; Delfi Kahini: Bir Terapist Yaratıcılığın Sınırları Üzerine; Biçim Tutkusu.

Bilim ve Din

Bertrand Russell,
Çev.: Hilmi Yavuz,
Cem Yayınevi,
İstanbul, 1993,
173 sayfa.

"Din ile Bilim insan düşüncesinin, kör inançların baskısından, karanlıktan, bilgisizlikten kurtulma, aydınlanma çabasını tarih sırasıyla başlangıcından bu yana adım adım yansıtan bir yapıttır. Russell bu kitabında din ile bilim, kör inançla us, duygusal değerle gerçek değer arasındaki kesin ayırmanın bilincine varılmadıkça gerçek anlamda bir ilerlemenin mümkün olup olmayacağını kanıtlarıyla göstermektedir. Kitabın yazılışından bu yana geçen altmış yıla yakın süre içinde dünyada bilim ve teknoloji devrimi yaşandı. Ancak kör inancın, bağnazlığın, hoşgörüsüzlüğün dünyada hâlâ kalelerini koruduğu da bir gerçek... Bilimsel kuşkunun temeli olan "neden" sorusu ile yaratıcı özgür kafalar, hoşgörüsüz bir baskı yönetimine aykırı düşebilir, düşmek zorundadır. Din adına, Tanrı adına, "maneviyat" denilen soyut kavram adına yığınların duyguları kolayca kıskırtılabilir, ilkel bir dayanışma ya da saldırı yönünde örgütlenebilir. Bilimsel doğru dokuz köyden kovulsa bile, bir gün on köyü birden aydınlatır. İnsanlık tarihinde hep görüldüğü gibi". Kitabı Türkçeye ilk olarak kazandıran Akşit Göktürk'ün sözleriyle "Din ile Bilim" birçok temel soruna ışık tutacak bir kitap.

Ancak çağımızdaki gelişmeler bilimin de us ölçülerine sığmayan, bir dogma niteliği taşıyan inançlara, amaçlara alet olabileceğini göstermiştir. Akşit Göktürk'ün B. Russell'a bu konuda sorduğu soruya yazar şu yanıtı vermiştir: "İnsan çabasının her biçimi gibi bilimin de kurumsallaştırılıp, baskının denetimini altına sokulduğu zaman gerici bir niteliğe sürükleneceğini, tanı-

maz kılığa gireceğini kabul ediyorum. Savunduğum şey, yaratıcı etkinlikleri herşeyden önemli tutan, baskı kabul etmeyen, bilimsel düşünce tutumuyla bilimsel bir araştırma ruhudur. Bu görüşümde bir değişiklik yapmayı gereksinmiyorum."

Kitabın içeriği de aynı sebeple günümüzde de geçerliliğini ve güncelliğini koruyor. On bölümden oluşan kitaptaki bölüm başlıkları, Çatışmanın

Temelleri; Kopernikusçu Devrim; Evrim; Cincilik ve Tıp; Ruh ve Beden; Gerekircilik; Gizemcilik; Kozmik Amaç; Bilim ve Ahlak. 1950'de yazarına Nobel Ödülü kazandıran kitabın son cümlesi ise şöyle:

"Yeni gerçeklerin çoğu rahat kaçırıcıdır, özellikle gücü elinde tutanlar için; bununla birlikte, gelmiş geçmiş bir sürü zülümün, gerici davranışların ortasında, bizim, düşünceli ama dik kafalı soydaşlarımızın en önemli başarıları da, bu yenilikler olmuştur."

Kim Korkar Matematikten

Nafiz Tepedelenlioğlu,
Sarmal Yayınevi,
İstanbul, 1993,
110 sayfa.

Matematik sizce nedir? Öğrenim hayatı sürsün ya da bitmiş olsun çoğu kişi için bu sorunun cevabı bellidir: Sıkıcı bir ders! Oysa aynı soruyu, eski Yunanlılar şöyle yanıtlıyorlardı: "Matematik bir sanattır." Üretimde köle emeğinin kullanılıyor olması, eski Yunan toplumunda teknolojik gelişmeye fazla önem vermeme sonucunu yaratmıştı. Somut gerçeklikten uzaklaşılması eski Yunan'da soyutlamanın gelişmesine ve matematiğin modern anlamda kanıtlanma tekniği niteliği kazanmasına yol açmıştır. Ancak somuttan kopan Yunanlı matematikçiler giderek durağanlaşırlar. Örneğin Pisagorculara göre gerçek, güzellik ve iyi, bütün halinde "sonlu" ve "durağan" da aranmalıdır. "Tam sayıyı yüceltten, irrasyonel sayılardan kaçan," "sonsuz" kavramını dışlayan Pisagorcu görüş pratik sayı sistemi geliştirmedikten, matematiksel analizin ve cebirin gelişmesini önlemiştir.

Yunan toplumunun, matematiğin gelişimini etkileyen bu yapısına karşın, Eski Mısır'da Nil taşkınlarından sonra toprak sınırlarının yeniden saptanması sorunu geometrinin gelişmesine yol açmıştı. Ancak belli bir düzeye eriştikten sonra matematik, Mısır'da da sadece uzmanlara ait bir metaya dönüştü. İ.Ö. 1650'de Ahmes adlı bir katibin yazdığı bir papirusdeki bilgiye göre "gizli şeyleri" ellerinde tutan uzmanlar, bilgi birikimi dolayısıyla toplumda ayrıcalıklı bir yere kavuşmuşlardı. Hindistan'da ise ticaretin belirlediği toplum yapısı, Hinduların matematiğe sadece yaşamı kolaylaştıran bir anlam yüklemesine yol açmıştı. Teorik yanı sıra fazla ilgilenmedikleri matematik, onlara göre ticaret için kullanışlı bir araçtı. Analiz ve cebir bu anlayış sonucu gelişti ve

Araplar aracılığıyla batıya tanıtıldı. Bu kısa irdeleme matematik nedir sorusuna geçmişten günümüze farklı coğrafyalarda verilen yanıtların da farklı olduğunu bize göstermektedir. Matematiğin, toplum yapısını etkiler hale gelmesi şimdilik eski Mısır'ın "gizli şeylerini" tüm topluma maletmek kadar uzak bir düşde olsa, sayıların gizli diliyle konuşabilmek, ulaşılabilecek bir amaç... Bazen eğlendirici, bazen yorucu olabilen bu dili bize anlatan kitapta yazar, matematiğin sorunları sizin de sorunlarınızdır demek istemiş.

Kim korkar matematikten? Matematik nasıl matematik oldu? Ortaçağ Arapları; Leonardo Fibonacci; Pi'nin öyküsü; Sekiz problem; Yıldırım gibi çarpma; Algoritma; Aritmetik Diziler ve Ötesi ve Söde Bilime Katkı kitabın ana bölüm

başlıkları. Bölümlerde yeteri kadar tanıtılmayan bilimadamlarına, sonundaki Bilim Adamları Kılavuzunda yer verilmiş. Düzensizlik beklentisinin düzene dönüşüverdiği, müziğin gizli bir aritmetik alıştırması olduğu, bir matematik teoremini kanıtlamakla mahkemede bir davayı savunmak arasında özde büyük fark olmadığı, matematiğin bize fısıldadıklarından sadece birkaçı... Bu fısıltıyı duymak için önce matematikten korkmamak gerekiyor. Böyle bir

korkunuz varsa, bu kitabı okuduktan sonra kendinize soracaksınız: "Kim korkar matematikten?"

Jeoloji Tarihi

Andre Cailleux,
Çev. Salih Yüksel,
Cep Üniversitesi
İletişim Yayınları,
İstanbul, 1992,
127 sayfa

Bir cümleyle özetleyecek olursak, konusu Yer'in tarihi olan Jeoloji biliminin nasıl ortaya çıkıp geliştiğini ve bugün insanların yaşamlarında neden böylesine önemli bir rol oynadığını anlatmayı amaçlayan bu kitap, bize bu konuda genel bir bakış açısı kazandırmayı başarıyor.

Her bilim dalında olduğu gibi, jeolojide de yanlışların aşılma süreci, ulaşılan doğruların belirlemektir. Jeolojinin tarihini öğrenmek bizi sadece yanlışlarla değil, yirmi yüzyıl önce keşfedilen gerçeklerle de yüzyüze getirmektedir. "Yunanca yazan Yahudi Philon, yer-yuvasına etkileyen kuvvetler üzerinde düşünür. Yağmurun aşındırdığı gerçekse, buna rağmen dağlar varlıklarını nasıl sürdürebiliyorlardı? Ve, Yahudi Philon, dağları bağlantılı olarak birarada tutan bir iç olay hipotezini ortaya koyar: "Ve bunlar kuvvet etkisinde yükseldiler". Bu satırların yazılmasının üzerinden iki bin yıl geçtikten sonra bugün bu gerçekçi şu sözlerle anlatıyoruz: Hafiflemeli isostatik reaksiyon. Batı'da bilimin gelişmesinde Ortaçağın sonlarına dek, dinin baskısı sonucu bir durgunluk yaşanır. Örneğin, İncil'de "Tanrı önce karayı yarattı ve sonra yalnızca hayvanları yarattı" şeklindeki ifadeye ters düşmemek için fosiller uzun süre doğanın oyunu, rastlantısal şeyler olarak tanımlanır ya da taşlaştırmacı bir kuvvete bağlı olarak açıklanmaya çalışılır. 16. yüzyıl geçiş çağı olur; "Öncelikle büyüsel zihniyetten, Aristoteles'in otoritesinden ve kutsal kitabın sadık yorumundan gelen önyargılı düşüncelerden kurtulunca" bilimsel gelişmeler gözlemlenmeye başlanır.

18. yüzyılın sonlarına doğru jeoloji somutlaşmaya başlar. 19 ve 20. yüzyılda uygulamalı jeoloji olsun, pür jeoloji olsun diğer bilimlerle bağlantılı olarak gelişir.

Kitapta bu gelişmeler akıcı bir dille aktarılıyor. Tarih Öncesi ve İlkçağın Başlangıcı; Yunanistan; Roma; Ortaçağ; 16. yüzyıl; 17. yüzyıl; 18. yüzyıl; 19. ve 20. yüzyıllar ve Nicel Tarih bölümlerinin ana başlıkları. Bu ana başlıklar altında her bölümde genel çerçevede mineraloji, petrografi, paleontoloji, glasiyoloji, tektonik, Jeokronoloji ve pratik uygulama gibi ayrıntılı alt başlıklar yer alıyor.

